

Romania

Ioana Pârvulescu

O voce

A voice

EUPL laureate 2013: *Viața începe vineri* (Humanitas Publishing House)

BIOGRAPHY

Ioana Pârvulescu was born in Brașov in 1960. She graduated from the Faculty of Letters at the University of Bucharest, establishing herself as a distinct voice within literary circles. She is currently a professor teaching modern literature at the same faculty. She has coordinated the series *Cartea de pe noptieră* (*Bedside Book*) at Humanitas Publishing House, worked as an editor at the literary journal *România literară* and has also translated from French and German (Maurice Nadeau, Angelus Silesius, Rainer Maria Rilke, Milan Kundera, Saint-Exupéry and Asterix the Gaul by René Goscinny and Albert Uderzo). She has published several bestselling books about everyday life in the 19th century, between the two world wars and during communism. She has written three novels, all very well received. Her latest, *The Innocents* (2016), will be published in German by Zsolnay Verlag.

O voce

Ioana Pârvulescu

Pentru Monica L.

Întoarcerea

Avionul de la Paris a aterizat de câteva minute și primii călători se apropie deja de ghișeu. Un fel de șopot ca de apă curgătoare a umplut deodată sala până atunci liniștită. De când s-au deschis granițele, după Revoluția din decembrie 1989, la care am participat și eu, avioanele din vestul Europei sunt pline-ochi, iar noi – la controlul pașapoartelor lucrăm doar doi pe tură – facem față cu greu. Mă ascund sub breton și-n documente, și abia dacă-mi ridic privirea să verific chipul care, pentru mine, e doar accesoriul unui nume și al unei fotografii. Încerc să fiu rapidă, corectă, civilizată. Am îndărătul meu 32 de ani de viață și nici măcar 3 luni de libertate.

O mână frumoasă, tremurând ușor, îmi întinde un pașaport francez. Aparține unei doamne al cărei cap ajunge exact până la deschizătura ghișeului. Atunci se întâmplă două lucruri: văd, în pașaport, anul nașterii – femeia are 67 de ani – și aud o voce care mă electrocutează, pentru că o recunosc: „Bună seara, domnișoară!”

Umerii mi s-au îndreptat brusc. Era să mă înec. Era să strig. Era imposibil. M-am uitat bine de tot la femeia asta, pe care n-o văzusem în viața mea. Mă privea și ea dindărătul ochelarelor cu rame rotunde. Ochii îi erau negri, blânzi și inteligenți. Știam că e strict interzis, dar am sărit de pe scaun, m-am năpustit afară și am îmbrățișat-o cât am putut de tare.

— O, Doamne, pentru asta chiar au meritat toate, a spus hotărât, cu vocea ei ușor răgușită, pe care o știam atât de bine.

Am izbucnit în plâns.

Plecarea

Trenul staționează la granița austriacă, la punctul de trecere aflat între zonele controlate de sovietici și de americani. Soldatul își sughe pe-ndelete măselele. O fixează pe tânăra care i-a dat pașaportul. Scrie acolo că are 23 de ani. E un fir de om și abia îi ajunge până la piept. Are un guler alb, de față cuminte, răsfrânt peste puloverul vișiniu, cu mâneci scurte. Foarte bronzată, ten de creolă, ochi negri ca mătăniile, sprâncene puțin prea dese și buze pline, dintre cele care par să promită tot timpul un sărut, în ciuda expresiei serioase a chipului. Vrea să meargă la Paris. În lumina blândă a după-amiezii, grănicerul studiază îndelung ștampilele, rotind pașaportul în toate direcțiile. Sunt multe și par în bună regulă. Tocmai asta nu-i place: așa ceva nu se obține, cu una, cu două, în 1947. Dacă o să-i ceară cineva socoteală, poate spune că a crezut-o spioană. Coperta bleumarin are coroană regală. Grănicerul urăște regatele, lumea liberă și fetele scunde, cu guleraș alb. Îl interesează poveștile cu violuri, deși el, unul, nu și-a făcut păcate. Se enervează brusc și-i spune răstit, în rusă, că-i lipsește o viză, lucru pe care fata nu pare să-l înțeleagă, își scutură părul negru, buclat, și ridică umerii. Bărbatul îi face semn să-și dea jos bagajul. Se va duce îndărăt în țara ei, asupra căreia veghează armata lui. Îi întoarce spatele și o lăasă în plata Domnului. Trenul a și pornit, pufăind tot mai sacadat, ca un alergător.

Monique, cum îi spun prietenii franțuzindu-i numele, n-are timp să se sperie, deși până atunci viața a răsfățat-o. Trebu-

ie să ajungă la Paris cu orice pre, pentru că a dat toți banii mamei pe bilet: e inflație și a costat-o milioane. Ca toți cei din preajmă (mai ales scriitori, pentru că tatăl ei, Dumnezeu să-l odihnească, a fost un critic respectat, cu vederi liberale, și a ținut timp de 25 de ani un cenaclu), Monique știe că asta e „ultimul tren” spre libertate, țara avea să fie complet bolșevizată. E destul de tânără ca să creadă că lucrurile se vor schimba curând în bine și că se va putea întorce la mama ei, lăsată zălog acasă. Nu bănuiește că n-o s-o mai vadă niciodată.

Încearcă să fie practică. Se îndreaptă, cu o valiză în care are câteva rochii, un pui fript și zece pachete de țigări, către un impiegat mustăcios, bătrân, întinzându-i mâna camaradereste. Un om amărât, vai de capul lui. El a arătat cu un deget noduros spre burta proprie și a spus: Dima. Din cărțile tatălui ei știe că rușii pot fi cumpărați. A deschis valiza și i-a întins o rochie cu buline și un pachet de țigări. I-a spus: *Viena!* și a indicat direcția în care plecase trenul. Dima a făcut semn cu degetul noduros spre puilul fript. Ea a înghițit în sec, el i-a zis *Bolșoe spasibo!* și sub mustașa căruntă părea să fie un zâmbet. Au fumat împreună câte o țigară din rezerva ei, iar bătrânul i-a promis, mai mult prin semne, s-o treacă granița clandestin.

A telefonat la halta dinainte și a cerut ca trenul următor să oprească 45 de secunde la halta lui. Era un marfar cu cărbuni. Dima, cu țigara încă neterminată, atât de repede mersese totul, a ajutat-o pe fata cu guler alb să urce și, cu lopata, a acoperit-o rapid cu cărbuni. Monique nu știa că, puțin mai încolo, trenul va opri pentru un nou control rusesc. Soldații treceau de la un vagon la altul și-și înfingeau baioneta unde se nimerea. A auzit sunetul aspru, hârșâit, tot mai aproape. Fierul a ocălit-o și sunetul s-a îndepărtat. Între timp, primele umbre ale înserării s-au așezat peste cărbunii negri.

La postul de control american a înțeles pentru prima oară că filmele hollywoodiene văzute cu prietenii ei pe Bulevardul cinematografelor sunt o păcăleală. Aștepta ca americanii s-o

admire pentru proba de curaj, s-o sărute pe obrajii murdari de cărbune, să-i zâmbească ca Gary Cooper sau Humphrey Bogart și s-o trimită cu părere de rău către Paris. Ei însă au trimis-o fără părere de rău îndărăt la ruși. Și n-au zâmbit. Toți, au recunoscut că pașaportul e în perfectă ordine. *Why?* a întrebat ea. *What part of illegal don't you understand?* a ironizat-o unul. I-au însoțit drumul cu un jet de raze dintr-un proiector, ca să fie siguri că nu poate fugi. Lumina aia pusă pe spatele ei a jignit-o mai rău decât puștile. Monique uitase pur și simplu că americanii se simțeau, în 1947, aliații sovieticilor.

Iată însă că sovieticii nu erau tocmai aliații americanilor și, se vede că doar pentru a-i scoate din sărite pe „imperialiști”, Monique, care putea nimeri direct într-un lagăr de concentrare, a fost întoarsă aproape cu gingășie la halta lui Dima. Bătrânul a primit-o ca o gazdă pe un musafir drag. A lăsat-o să se spele și să se schimbe cu o rochie curată din valijoară. Puiul ei fript era un morman de oase, dar a tratat-o cu un măr. Și-a dus două degete la buze, inspirând cu ochii închiși. A primit un pachet de țigări. A telefonat iar la halta de dinainte, pentru ca trenul – de data asta unul de călători, verificat deja de grăniceri – să oprească 20 de secunde. Monique abia a apucat să urce în vagonul cel mai apropiat, împinsă de jos de Dima, că trenul a și pornit pufăind spre Viena.

A nimerit într-un compartiment cu un cuplu de tineri care studiau o partitură de Mozart și fredonau frânturi din *Don Giovanni*, cerându-i mereu scuze. Lângă ei, tot ce-a trăit cu o oră înainte pare ireal. Înțelege că e real atunci când bărbatul, care o privea stăruitor, îi spune sfios *Darf ich?* și, cu o batistă de olandă, îi șterge o pată neagră de sub bărbie. Monique simte că roșește și îi vine să-i sărute pe cei doi. Firește că n-o face: a fost crescută foarte strict.

Pe 15 septembrie, la miezul nopții, coboară în Gare de l'Est, cu valijoara în care mai avea un singur pachet de țigări. N-o

așteaptă nimeni. Rămâne în gară, neștiind încotro s-o apuce și neavând nici un franc. Doi polițiști, care o găsesc ghemuită ca un copil orfan, pe o bancă, se îndură de ea și îi dau voie să doarmă într-un compartiment de tren care staționează acolo. O acoperă cu pelerinele lor. Monique știe că li se spune *hironnelles*, pentru că zboară noaptea pe bicicletă, cu pelerina neagră fluturând în vânt, despătată ca o coadă de rândunică. De atunci, de câte ori vede rândunele, Monique zâmbeste.

Întoarcerea

Avionul a decolat de pe aeroportul Orly. Un copilăș de pe un scaun din apropiere întreabă: „*Maman, elles aiment les avions, les hi'ondelles?*” Zâmbesc fără să vreau.

Îmi potrivesc ceasul de la mână cu o oră înainte, dar timpul meu îl dau înapoi. Refuz categoric să intru în închisoarea asta numită bătrânește și alunec iute pe apele timpului care curge invers, până când sunt plină de viitor, cu toate vârstele mele nesacrificate. Îmi amintesc de sfatul mamei, la plecare: „Când n-o să-ți fiu alături, scumpa mea, poartă-te cu tine ca și cum ai fi fetița ta”. Mă reîntâlnesc cu toți oamenii prin intermediul cărora Dumnezeu m-a iubit și-i ocolesc pe toți cei prin care m-a pedepsit. Regândesc cuvintele în care am crezut, pentru care aș fi putut să mor (era cât pe ce s-o și fac). De mii de ori, așteptând în studio să-mi încep emisiunea, am auzit semnalul: *Aici e Radio Europa liberă!* De mii de ori am rostit: *Teze și anti-teze la Paris. La microfon, Monica ...*

Aveam 5 ani când părinții mei au ascultat, pentru prima dată, în 1928, o voce la radio. Era un miracol, pe-atunci, să auzi deodată, de pe canapeaua ta și în sufrageria ta, un reportaj sau un concert dat chiar în clipa aia la Viena, Londra sau Paris. Părea o vrajă sau o scamatorie. Primul nostru radio era cât un frigider. La Paris, ca să-i ajut efectiv pe cei de-acasă, m-am

transformat într-o voce. Am vrut, cu vocea mea, să distrug zilnic o bucămică din granița invizibilă care a despărțit în toți anii ăștia Europa liberă, în care eram eu, de Europa neliberă, în care era țara mea. Am transformat estetica despre care-mi vorbea tata, în Est-etica despre care el nu m-a învățat, din păcate, nimic. Seară de seară, la radio, am scos cătușele de pe cuvinte, am apărât ceva sau pe cineva.

Poliția politică a reacționat destul de rapid și mi-a transmis că, dacă nu mă potolesc și dacă nu tac, îmi vor omorî mama. Mama mi-a transmis să nu mă potolesc și să nu tac. Am ascultat-o, au omorât-o. Apoi, cum nu mă mai puteau șantaja cu mama, de ziua mea mi-au făcut un cadou: doi bărbați m-au bătut pe stradă. În dimineața următoare eram la radio, și pe vocea mea nu se vedeau vânătăile.

Din țară, unde *Europa liberă*, postul nostru, se prindea clandestin, îmi soseau încurajări: „Tata a murit ascultându-vă glasul”. „Când e emisiunea dumneavoastră, radiourile merg la toate etajele blocului”. „Trăim într-un secol desfigurat de spaime. Ne dați curaj”. „Sunteți vocea adevărului”. „Azi am operat un copil. Când l-am deschis, din abdomenul lui mic au ieșit aburi, atât de frig era în sala de operație. Spuneți asta!” „Vă scriu dintr-o țară cândva senină. Aflați despre noi că, aici, ne-am pierdut vorbele”.

Timpul care a curs îndărăt curge iar înainte, mă duce acasă, iar avionul aterizează. Bărbatul meu a tăcut și el, tot drumul, pierdut printre gândurile lui. Coborâm pe pista inundată de razele apusului și ne uităm cu lăcomie la cerul de sub care am plecat acum 44 de ani.

Fetișcana de la ghișeu are un breton blond, care-i intră mereu în ochi. Fără să mă privească, îmi face semn să mă apropiu. Credeam că mi-am consumat, în viață, toate emoțiile, dar îmi tremură mâna când întind pașaportul și zic: „Bună seara, domnișoară!” Tresare ca lovită când îmi aude vocea și apoi,

nu știu cum, mă trezesc îmbrățișată atât de tare, că mă doare coșul pieptului. Când mi-a dat drumul, plângea. Soțul meu mă privește de la coada alăturată puțin îngrijorat. 40 de ani de radio mă ajută să-mi stăpânesc vocea când îi spun:

- O, Doamne, pentru asta chiar au meritat toate!
- Plâng ca proasta pentru că abia acum am înțeles că suntem liberi, o aud zicând și mi se strânge inima de grijă.